

LBRIS

We know
books

MICHELLE MARLY

MADAME

PIAF

ȘI CÂNTECUL IUBIRII

Traducere din limba germană de
CORA RADULIAN

NEMIRA

CUPRINS

PROLOG. 1937. <i>MON LÉGIONNAIRE</i>	7
PARTEA ÎNTÂI. <i>PADAM, PADAM</i>	21
PARTEA A DOUA. <i>LA VIE EN ROSE</i>	223
PARTEA A TREIA. <i>LES FEUILLES MORTES</i>	295
EPILOG. <i>HYMNE À L'AMOUR</i>	313
POSTFAȚĂ. <i>NON, JE NE REGRETTE RIEN</i>	325

PARTEA ÎNTÂI

1944

*PADAM, PADAM*¹

„Viața e minunată.

Sunt momente în care ai vrea să mori.

Dar apoi ceva nou se petrece și crezi că ești în rai.“

ÉDITH PIAF

¹ Titlul unui cântec lansat de Édith Piaf în 1951 (n. red.).

CAPITOLUL 1

Paris

Orașul nu mai era învăluit în strălucirea de dinainte de război, deși restricțiile de noapte fuseseră în mare măsură ridicate. Lumina felinadelor se aprinsese pe străzile capitalei, pe care acum nu mai mărșăluiau soldații pentru a ataca sau a apăra orașul; focurile de armă ale celor din urmă lunetiști germani se opriseră; mirosul sângelui și al morții era alungat de briza verii. Soldații francezi sau cei ai Alianților erau singurii care sărbătoreau între Montmartre și Montparnasse, în special soldații Diviziei 4 Infanterie, care eliberaseră Parisul. Pentru această nouă clientelă se deschideau treptat localuri de divertisment. Acordurile muzicale pe ritmuri de Glenn Miller răsuna din majoritatea teatrelor muzicale, a varieturilor și a cabaretelor; în ultima vreme, tinerii parizieni fredonau melodii americane în locul șansonetelor și aveau în colțul gurii țigarete Gauloises, din tutun ușor, în locul țigaretelor negre, tipic franțuzești. În orașul vegheat de Turnul Eiffel începea o nouă eră.

Tot în acel moment, cortina de la ABC se ridica pentru un tânăr de douăzeci și ceva de ani. Stătea pe marginea scenei, în lumina reflectoarelor, și arăta ca o copie nereușită a unui cowboy. O pălărie panama, prea mare pentru fața lui îngustă, îi acoperea părul negru, iar cămașa și pantalonii erau prea largi pentru corpul lui slab și

subțire. Interpretul nu stătea drept în timpul reprezentației lui, cum se cuvenea pentru un cântăreț de mare clasă, ci își împingea umerii în față, ca un interpret din cluburile de noapte de categoria a treia, făcând cu ochiul publicului. Zâmbetul lui larg părea la fel de deplasat precum strigătele de „yippie, yippie, yeah“, presărate în cântecul *Dans les plaines du Far West*¹.

— *Mon Dieu!*²

Édith se așază pe scaunul ei de la teatru, privi în jur și se miră că din public nu se auzeau fluierături sau huiduieli. Să fie oare posibil ca publicul din cabaretul aglomerat, care număra în jur de o mie două sute de spectatori, să fie impresionat de performanța aceea scandaloașă? În timp ce oamenii așteptau în liniște la locurile lor, în penumbră, ea desluși pe câte o față sau alta chiar un zâmbet binevoitor. Să fi fost ea oare singura care avea ceva de obiectat – de fapt, totul – față de această interpretare? Chiar atât de departe putea merge recunoștința parizienilor și, pe lângă asta, venerarea a tot ce este american?! Édith nu putea să aclame, oricât ar fi vrut, un francez care făcea pe clownul muzical ca un *hillbilly*, „un țărănoi“ din SUA, chiar pe scena celui mai prestigios cabaret parizian, în pofida simțului ei dezvoltat al umorului.

— Este italian.

— Ce?

Édith redeveni atentă.

Oare își exprimase criticile cu voce tare? Care dintre însoțitorii ei o auzise? Deși nu se ferise niciodată să-și spună părerea și nici nu dădea două parale pe ceea ce spuneau alții despre ea. Dar tocmai acum își dădea seama că avea dușmani care îi îngreunau viața. Îi mai lipsea să citească a doua zi în ziar ce părere avea Édith Piaf despre un așa-zis „talent“ ca acesta. Nu avea nevoie în acest moment ca

¹ „Pe câmpiile din Vestul Sălbatic“, în lb. franceză, în original (n. red.).

² „Dumnezeule!“, în lb. franceză, în original (n. red.).

presa să o catalogheze drept antiamericană și, deci, antifranceză. Se ghemui, încercând, în mod intenționat, să pară mai mică decât era.

— Este italian, șopti Louis Barrier încă o dată.

Noul său impresar era în dreapta ei, la una dintre mesele din mijlocul zonei din față, unde Édith nu era obligată să stea îngheșuită pe un rând de scaune și de unde vedea foarte bine, iar acustica era bună.

— Nu mă interesează, replică ea involuntar.

Ca și când nu ar fi auzit-o, Henri Contet, ziaristul și textierul de la stânga ei continuă încetșor:

— *Yves Montand* este un pseudonim. Tatăl lui s-a ascuns de fasciști la Marsilia. Numele real al prietenului nostru este Ivo Livi.

— *Prieten?* ridică Édith sprâncenele, uimită.

Privirea ei pendulă de la interpret la Henri și înapoi. Cu toată bunăvoința, nu înțelegea ce găseau la acest Yves Montand, Ivo Livi sau cum l-o fi chemând.

Ar fi preferat ca în acea seară să se îmbete într-un bar, dar acceptase împotriva principiilor ei invitația lui Henri, care, după cum se dovedise ulterior, stabilise dinainte să vină și Louis. Făcea aproape întotdeauna orice o rugau prietenii – era o slăbiciune a ei. Édith încerca uneori să-i refuze, deoarece, de cele mai multe ori, nu doreau ceva important de la ea, dar de obicei ceda rugămintelor lor. De această dată nu era vorba despre bani, ci despre participarea la un spectacol în vederea pregătirii redeschiderii legendarului Moulin Rouge. Prima ei opțiune ca partener pentru programul ei de deschidere fusese Roger Dann, dar el nu putea veni la Paris. Acesta era motivul pentru care cei doi oameni de încredere voiau să-i prezinte în acea seară un cântăreț care să nu fie un înlocuitor, ci să reprezinte chiar o alegere mult mai bună decât Dann. În orice caz, asta afirmase ea. Dar ideea de a sta pe scenă cu acel tânăr lipsit de talent i se părea lui Édith grotescă. Un tip atât de penibil nu avea ce căuta în programul ei, și nici pe scena ABC. Cu cât urmărea mai mult

spectacolul, cu atât Édith era mai hotărâtă să-l refuze. Nici măcar schimbarea costumului nu adusese vreo îmbunătățire: cântărețul pusese un sacou în carouri peste cămașa albă, iar acum nu numai că arăta ca un clown, ci încerca să joace și rolul seducătorului. În plus, îl imita pe extraordinarul Charles Trenet, cântându-i piesa *Swing troubadour*¹. De parcă îmbrăcămintea lui nu era suficient de penibilă, nesăbuitul încerca să danseze step ca Fred Astaire. Dar nici la dans nu era priceput. Prezentarea nu o enervase doar pe Édith, ci ea ajunsese să considere tot spectacolul un afront personal.

ABC era cel mai renumit cabaret din Paris. Faima i se păstrase în ciuda schimbării directorilor, a Ocupației și a războiului; toate marile staruri triumfaseră aici în decursul anilor. Dar înainte de toate, era scena pe care Édith debutase ca solistă, la fel cum încerca acest Yves Montand acum. Ea avusese la dispoziție treizeci de minute, mai puțin decât avea el în acel moment. Ea pășise pe scenă în deschiderea spectacolului unei vedete consacrate și ieșise de pe scenă fiind chiar ea o nouă stea. O ființă de statură mărunță cu o voce măreață, care avea pe atunci numai douăzeci și unu de ani, îmbrăcată într-o rochie simplă, neagră, cu guler din dantelă albă, cât mai lipsită de pretenții. După prima ei apariție, publicul ceruse cântec după cântec; a doua zi, criticii muzicali se întrecuseră în vorbe de laudă. Édith muncise din greu pentru acest lucru, săptămâni la rând aproape că nu dormise învâșând ce înseamnă să devii o *personalitate*.

Meritase efortul, deoarece, după acea zi memorabilă de 26 martie 1937, toți parizienii cunoșteau numele lui Édith Piaf. Nu mai era *La Môme Piaf*, micuța ciudată, ci o femeie în toată firea, care știa să se comporte și să se exprime. Ce nu se schimbase de atunci în viața ei? Pe lângă faptul că știa să mânuiască furculița și cuțitul și nu se mai îmbrăca precum o prințesă a circului, în prezent, era o

¹ „Cântecul trubadurului“, în lb. franceză, în original (n. red.).

tânăra educată, un adevărat șoarece de bibliotecă, ce aprecia dispu-tele intelectuale și al cărei discurs era diferit de limbajul străzii. O persoană descoperită de Raymond Asso. Și, la fel ca profesorul Higgins din piesa lui George Bernard Shaw, după piesa antică a lui Ovidiu, Pygmalionul ei făcuse tot ce-i stătuse în putință – dar o pierduse la final, spre deosebire de eroul lui Shaw.

Édith remarcă ușurată că aplauzele pentru debutul pe scenă al lui Montand din acea seară fuseseră reținute. În aer plutea chiar un fel de entuziasm, poate în rândul câtorva femei, dar nu erau prea multe admiratoarele și cererile răzlețe pentru un da capo răsuna aproape ca un ecou mut.

Așadar, nu mi-am pierdut instinctul, îi trecu prin cap lui Édith când se aprinseră pe rând luminile în sală și se instală obișnuita agitație dinaintea unei pauze.

— Yves Montand este foarte potrivit în deschiderea concertului ei, spuse Louis Barrier, pe care ea îl numea cu drag *Loulou*, chiar dacă relația lor era una strict profesională.

— Ați înnebunit?

Când Édith se enerva, vocea îi suna strident la început, apoi, cu fiecare cuvânt, mai cobora cu câte o octavă și, în final, devenea răgușită ca a unui fumător și băutor împătimit de whisky.

— Acest om cântă prost, dansează prost și nu simte ritmul.

— La Alcatraz, în Marsilia, a avut succes. Yves Montand a cântat și la Nisa, la Toulon și în Aix-en-Provence.

Louis întinse mâna după paharul cu vin de pe masă, în care se mai afla o ultimă înghițitură.

— Yves Montand! repetă ea cu dispreț. Cine-și alege un asemenea nume? *Montant* înseamnă în muzică „crescendo“. Ce se crede tipul ăsta, alpinist? E un zero!

Louis schimbă o privire neputincioasă cu Henri, dar acesta tăcu și înghiți restul vinului dintr-o sorbitură, părand neobișnuit de agitat.

— Vreau să cânt cu Roger Dann.

— Știu asta.

Henri trânti paharul pe masă.

— Dar Roger Dann nu este în Paris și nu poate veni aici. Nimic nu e simplu în vremurile astea.

Nu, nu era adevărat. Cine știa asta mai bine decât ea? Édith zâmbi trist.

Chiar dacă Ivo Livi și-ar fi ales un alt pseudonim, mai puțin pretențios, și ar fi arătat mai puțin ridicol, nu voia să-l ia sub protecția ei. În plus, nu credea în repertoriul tânărului bărbat. Parizienii puteau astăzi, în entuziasmul lor, să aclame toate cântecele americane de acest fel, puteau chiar mesteca și gumă, dar toate astea nu aveau nimic în comun cu identitatea franceză. Câtă vreme mai aveau conașionalii ei să o renege? Nu era de așteptat ca preferințele publicului să revină la cele dinainte de război într-un viitor previzibil? Parisul fusese eliberat cu câteva săptămâni în urmă, iar în nordul și în estul Franței războiul încă nu se încheiase și veștile adesea contradictorii, răspândite constant prin zvonuri, schimbau în fiecare zi câte ceva în viața francezilor. Nimeni nu mai avea parte de liniște. Acea pace era fragilă și nesigură. Și, parcă pentru a-și abate atenția de la gândurile îngrozitoare, oamenii petreceau de parcă ar fi venit sfârșitul lumii.

Nimic nu e sigur, îi trecu ei prin minte. *Nici măcar contractul meu la Moulin Rouge*. Dar asta nu o știau nici Loulou, nici Henri, iubitul ei. Catastrofa fusese anunțată abia astăzi...

— Iubită *Môme*, o măguli Henri, te rog, mai ascultă-l o dată pe Yves Montand. Poate la o repetiție.

— Cu ce ar schimba asta lucrurile?

— Îmbrăcămintea lui. În plus, îi voi spune să cânte un cântec vechi.

— Cântece noi nu știe? sări Édith.

Henri oftă, jucându-se cu paharul lui gol, pe care-l împingea neîncetat înainte și înapoi pe masă. Poate că trebuia să-și țină

măinile ocupate, ca să nu o ia pe sus pe Édith și să o ducă în culise, până la cabina aceluia francez din sud.

— Astăzi nu a fost o zi prea bună pentru mine, recunosc eu și-i aruncă un zâmbet chinuit.

Henri nu era doar iubitul ei de care se despărțise de atâtea ori și cu care se împăcase, ci, înainte de orice, era un prieten care îi vrusese mereu binele și care, la rândul lui, se putea baza pe ea. Cu Louis Barrier lucrurile stătuseră altfel. Cu el nu se culcase, dar îi aprecia loialitatea și îi răspundea cu același sentiment. De aceea, Édith trase o concluzie cu mărînimie:

— Pentru că ți-neți atât de mult la el, îl voi mai asculta o dată pe *monsieur* Montand.

Și voi regreta fiecare măsură în parte pe care va trebui s-o suport, adăugă ea în gând.

Henri radia.

— Nu vei regreta. Are cu adevărat potențial.

Și Loulou adăugă nerăbdător:

— Chiar mâine ar trebui să...

— Nu, îl întrerupse ea. Nu, nu, nu. Nu vreau să stabilesc o dată exactă, nu acum. În afară de asta, mâine-dimineață sunt ocupată.

Vorbea atât de lejer, de parcă ar fi fost o întâlnire lipsită de importanță. Deși citația nu avea, cu siguranță, de-a face cu glumele romantice.

Louis deschise gura, vrând să spună ceva, dar rămase mut. O privi întrebător. De obicei îi cunoștea programul și, chiar dacă nu conveniseră în privința lui, ea îl informa mereu. Faptul că fusese trecut cu vederea îl făcu să se simtă nesigur – era evident.

Desigur, îl deruta și faptul că Édith nu stabilea niciodată întâlniri înainte de prânz. De obicei, Édith dormea până târziu, deoarece pierdea nopțile. Cine voia să o găsească binedispusă nu trebuia să sune sau să ceară să fie primit la ea înainte de ora două, la prânz. Bineînțeles că poliția nu ținea seama de asta. Citațiile în scris erau

trimise la orele dimineții și interogatoriile aveau loc în aceeași perioadă. Bărbații în uniforme franțuzești erau la fel de lipsiți de imaginație ca „friții” și poate la fel de rigizi.

Mulți artiști căzuseră victime arestărilor în ultimele săptămâni. Nii stăpâni ai *prefecturii* reacționau rapid la acuzațiile de colaboraționism presupus sau dovedit; se pare că nimeni nu verifica fondul acuzațiilor cu exactitate, un simplu denunț era suficient pentru declanșarea unui proces la *Comité national d'épuration*¹. În cercurile lui Édith se zvonea că marea artistă Arletty fusese luată cu mașina de poliție și era închisă la Conciergerie, așa cum fusese în trecut și Maria Antoaneta. Mistinguett și Maurice Chevalier căzuseră, de asemenea, în dizgrație, la fel ca prietenul lor Jean Cocteau, despre care Édith auzise că trecuse granița în Elveția cu ajutorul creatoarei de modă Coco Chanel. Represaliile erau adesea îndreptate împotriva femeilor. Dar de ce tocmai pe ea? se întreba Édith pentru a zecea oară de când primise citația, trimisă printr-un mesager la hotelul Alsina, unde locuia la acea vreme împreună cu prietena ei, Simone Bertheaut; acum trebuia să dea explicații în fața Comitetului. Desigur, nu se alăturase niciuneia dintre grupările din Rezistență, dar făcuse tot ce putuse; și astfel ajutase mulți oameni. Din nefericire, nici nu-și imagina ce delict ar fi putut să o pună pe lista neagră. Acest impas era aproape la fel de istovitor ca teama ei față de eventualele urmări.

— *Ma chère*², ce s-a întâmplat?

Tonul vocii lui Henri o smulse din gândurile ei.

Ea chibzuse dacă era bine să le spună celor mai importanți bărbați din viața ei despre întâlnirea de a doua zi, dar în cele din urmă hotărâse că nu era necesar. Superstițiile ei o îndemneau să

¹ „Comitetul național de epurare” avea rolul de a cerceta persoanele bănuite că au colaborat cu autoritățile naziste în timpul Ocupației (n. red.).

² „Draga mea”, în lb. franceză, în original (n. red.).

vorbească despre asta cât mai puțin posibil. Cu cât specula mai mult în privința eventualelor represalii, cu atât mai întemeiate păreau temerile ei, se gândea Édith. Trecuse deja peste atât de multe situații grele, chiar periculoase, încât mai bine aștepta să vadă mai întâi ce acuzații i se aduceau. Apoi ar fi putut să discute cu prietenii ei, ca să vadă ce dovezi putea aduce împotriva aceluiași acuzații.

— Nu este nimic, spuse ea. Sunt doar obosită.

Édith simțise din privirea sceptică a lui Henri că nu credea un cuvânt.

Ea ridică paharul, în care de prea multă vreme nu mai era nicio picătură.

— Ne mai comanzi o sticlă de vin? Partea a doua va începe în curând și, dacă interpreții sunt mediocri ca Yves Montand, am nevoie urgent să beau ceva.

Când Henri vru să obiecteze, ea dădu din mână, zâmbind.

— Da, da, știu. Îl plăci. În plus, l-a recomandat Loulou. Vom vedea dacă într-o zi îi voi găsi și eu o latură pozitivă.

În timp ce Henri se uita după chelneriță, se auzi gongul care anunța sfârșitul pauzei. Pierdută în gânduri, Édith privea cum se umple sala din nou. Trebuia neapărat să facă un mic drum până la Sacré-Coeur de dimineață, pentru a aprinde o lumânare la Sfânta Tereza din Lisieux, înainte de a pleca spre Île de la Cité. O protectoare în cer nu strica, iar această sfântă o mai ajutase când era doar o copilă.

— Am căutat să mă iert pentru a le aduce altora bucurie. De atunci, am fost fericită.

Louis părea impresionat până la lacrimi.

— Ce ați spus? Scuzați-mă, nu am înțeles.

Édith era surprinsă pentru a doua oară. Nu-și dăduse seama nici de data asta că spusese cu voce tare ce-i trecuse prin minte. Își duse mâna la frunte, alungând gânditoare senzația de somn.

— De fapt, nu am spus nimic. A fost doar un gând. Nimic important.

Era un citat ce aparținuse sfintei, pe care-l transformase în motto-ul vieții ei.

Louis Barrier nu îi era de multă vreme impresar, dar știa totul despre ea. Louis se prezentase în fața ușii ei în urmă cu câteva luni, și îl primise în cercul colaboratorilor ei devotați. Era genul de bărbat care nu-și arăta vârsta, un om pe care i-ar fi plăcut să-l aibă frate. Era, de altfel, inteligent și se pricepea la afaceri. Lui îi datora angajarea la Moulin Rouge, iar acesta era un lucru destul de bun pentru relansarea carierei ei după perioada Ocupației. Asta dacă succesul nu i-ar fi fost distrus de anumiți oameni, care nu înțelegeau că ea nu vrusese nimic altceva decât să ofere bucurie publicului său. Pentru că, dacă reușea acest lucru, Édith era fericită.

CAPITOLUL 2

— Numele?

Ofițerul de poliție încerca de-acum, cu disperare, să-și apere autoritatea și-și dădea silința să confere vocii sale un ton grav. Era încă foarte tânăr și purta brățara roșie a PCF – Partidul Comunist Francez. După momentul victoriei, comuniștii dețineau pozițiile-cheie în guvernul de la Paris, în pofida antipatiei fățișe a generalului de Gaulle, deoarece cel puțin partidului de stânga nu i se putea imputa o apropiere de fascismii regimului de la Vichy și deocamdată nimeni nu știa de fapt cine cu cine colaborase. Chiar dacă membrii brațului politic al Rezistenței erau, bineînțeles, fără pată, stânga avea un avantaj. În orice caz, acești bărbați de regulă tineri nu știau nimic în afară de lupta pentru libertate și erau la fel de nepregătiți pentru un interogatoriu cu o stea a muzicii ca în vreme de pace.

— Édith Giovanna Gassion.

Cu ironie amară, privea reacția interlocutorului ei. Nervozitatea acestuia era vizibilă. Numele ei de botez îl pusese într-o asemenea încurcătură, încât ei îi veni să râdă. Își mușcă limba.

Cei de teapa aceluia anchetator erau obsedați de ideea de a nu părea slabi sau proști. Oare participase la acțiunile de epurare